

YEREL YÖNETİMLERDE PANDEMİ DÖNEMİNDE DİJİTAL KÜLTÜR SANAT HİZMETLERİ*

Fatih ÇAM**

Öz

Bu çalışmayla, günümüzde Türkiye'deki Belediyeler ile Kültür-Sanat olgusu arasındaki ilişkinin dinamiklerini ortaya koyarak söz konusu ilişkinin geçmişine de odaklanmak suretiyle, toplumsal ve kurumsal kültürün sanatla doğrudan etkileşimi sayesinde yaşadığı değişimi anlamaya ve elde edilen bulgular üzerinden bir değerlendirme yapmak amaçlanmaktadır. Son dönemde yerel yönetimlerin sunduğu kültür-sanat etkinliklerinin arzında bir büyümenin gerçekleştiği düşünülmektedir. Türk alan yazınında yeterli araştırma konusu edilmemiş olan bu alana ilginin artacağı ise bir başka öngörüdür. Bu çalışmayla, Kamu Yönetimi disiplini bağlamında yer alan "belediyeçilik" ile sosyolojik olgular olan "kültür-sanat" arasında bir köprü kurularak her iki alanın sınırları karşılıklı olarak genişleyebilecektir. Akademik beklentilere ek olarak, kültür-sanat etkinliklerinin yerel bağlamından çıkarak uluslararası boyutlara ulaşmış olduğu örnekler malumdur. Bu örneklerin artmasıyla kültürel ve sanatsal değerlerin evrensel paylaşımı, toplumsal ve bireysel gelişime katkı sağlayacaktır. Bu çalışmada araştırma evreninin genişliği, kurumsal-bireysel-yönetimsel farklılıklar ve güçlü bir etkinlik sahası olan kültürel sanatsal alanların konu edilmesi nedeniyle yerinde gözlem ve görüşme metodu kullanılmıştır. İçinde bulunduğumuz dönemde dünyanın tamamında yaşanan ekonomik, siyasi ve sıhhi bunalımlardan arınma noktasında kültür-sanatın dönüştürücü ve iyileştirici gücüne yatırım yapılması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültür-Sanat, Yerel Yönetim, Dijital Hizmet, Pandemi

DIGITAL CULTURE AND ART SERVICES IN LOCAL AUTHORITIES DURING THE PANDEMIC PERIODS

Abstract

This study aims to understand and evaluate the change experienced by social and institutional culture as a result of direct interaction of art by revealing the dynamics of the current relationship between the municipalities and the culture-art phenomenon in Turkey, and focusing on their relationship in the past. It is thought that there has been a growth in the number of culture and art activities offered by local governments recently. Another prediction is that the interest in this field, which

* Bu çalışma Hacettepe Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Kamu Yönetimi Doktora programı bünyesinde "Türkiye'de Belediyeler ve Kültür Sanat İlişkileri" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

** Dr, fatihсіб@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-5815-5617>.

has not been sufficiently studied in Turkish literature, will increase. This research will contribute to the mutual expansion of the borders of both fields by establishing a bridge between "municipalism" in the context of the discipline of Public Administration and "culture-art", which is sociological phenomena. In addition to academic expectations, it is known that culture and arts activities have reached international dimensions by moving out of their local context. With the increase of these examples, the universal sharing of cultural and artistic values will contribute to social and individual development. In this study, the method of on-site observation and interview was used due to the breadth of research universe, institutional-individual-managerial differences, and the subject of cultural artistic fields, which have a strong field of activity. It was concluded that in the current period, it is necessary to invest in the transformative and healing power of culture and art in order to be free from the economic, political and health crises experienced throughout the world.

Keywords: *Culture and Arts, Local Administration, Digital Service, Pandemic*

Giriş

Türkiye’de devlet eliyle sunulan kamusal hizmetlerde dönemsellik arz eden yaklaşımların hâkim olduğu, belli başlı bazı politikaların küresel uygulamalarla koşutluk içerirken bazılarının yerel bölgesel kültürel koşullar tarafından şekillenmekte olduğu düşünülmektedir. Sanatsal ve kültürel hizmet sunumunda küresel hizmet politikalarının kısmen değişime uğrayarak ulusal ölçekte ya da bir başka ifadeyle kendine has biçimlerde uygulanmakta olduğu öngörülmektedir. Kamu hizmetlerinde devlet aygıtının temel belirleyici güç olduğu düşünülürse, verilen hizmetin niteliği, içeriği ve odaklandığı toplumsal gruplar devlet erkinin sahip olduğu genel yaklaşımlar çerçevesinde oluşturulan hizmetlerden etkilenmektedir. Bu çalışma, günümüzde Türkiye’deki Belediyeler ile Kültür-Sanat olgusu arasındaki ilişkinin dinamiklerini ortaya koyarak toplumsal ve kurumsal kültürün pandemi döneminde yaşadığı değişimi anlamaya ve elde edilen bulgular üzerinden bir değerlendirme yapmayı amaçlamaktadır. Son dönemde yerel yönetimlerin sunduğu kültür-sanat etkinliklerinin arzında bir büyümenin gerçekleştiği düşünülmektedir. Türk alanyazınında yeterli araştırma konusu edilmemiş olan bu alana ilginin artacağı ise bir başka öngördür. Bu çalışmayla, Kamu Yönetimi disiplini bağlamında yer alan “belediyecilik” ile sosyolojik olgular olan “kültür-sanat” arasında bir köprü kurularak her iki alanın sınırları karşılıklı olarak genişleyebilecektir. Akademik beklentilere ek olarak, kültür-sanat etkinliklerinin yerel bağlamından çıkarak uluslararası boyutlara ulaşmış olduğu örnekler malumdur. Bu örneklerin artmasıyla kültürel ve sanatsal değerlerin evrensel paylaşımı, toplumsal ve bireysel gelişime katkı sağlayacaktır. Belediyelerin akçal ve operasyonel kapasiteleri olağanüstü koşullar altında yeni bir hizmet modeline doğru değişim göstermektedir.

Bu çalışmada nitel bir araştırma yöntemi olan çoklu durum çalışması (*multi case study*) yürütülmüştür. Geçmişte var olmuş, bugün var olan ve gelecekte de var olması mümkün olan yönetsel birimler, sanat ve kültür

alanında kendi yaşam çevreleri içinde ele alınarak sistemli ve düzenli biçimde incelenmiştir. Söz konusu belediyelerin etkinliklerinin değerlendirilip yorumlanmasında öncelikle kamuya açık bilgi kaynaklarından faydalanılmış devamında ilgili belediyelerin kültür-sanat ile ilişkilerini yorumlayabilmek adına saha araştırmasında kullanılmak üzere bazı sorular hazırlanmıştır. Öte yandan araştırma yöntemleri hakkında yapılan tanımlar arasında ortak bir noktada uzlaşa sağlanamamış olsa da sosyal bilimler alanında, araştırma yöntemleri içerisinde bütünlükçü bir yaklaşım sunan modeller incelendiğinde gözlem, mülakat ve belge analizi gibi temel veri toplama metodlarının kullanıldığı, olgu ve olaylara yönelik algıların doğal ortamları içerisinde gerçekçi ve kapsayıcı bir biçimde aktarılmasına olanak sağlayan en uygun uygulamanın nitel araştırma verisi olduğu anlaşılmaktadır. Bu çalışmada araştırma evreninin genişliği, kurumsal-bireysel-yönetimsel farklılıklar ve güçlü bir etkinlik sahası olan kültürel sanatsal alanların konu edilmesi nedeniyle yerinde gözlem ve görüşme metodu kullanılmıştır.

1. SANAT POLİTİKALARI VE DİJİTAL DÖNÜŞÜM

Dijital teknolojiler ile sanat arasındaki öğretici birliktelik ilk defa görsel sanatlar alanında gerçekleşmiştir. Alman sanatçı Wolfgang Staehle'nin New York Postmasters Gallery'de başlattığı sıradışı performans ile teknoloji ve sanat arasında kurulan yakın ilişkinin ilk adımı atılmıştır. Sanatın hizmetine giren internet destekli yüksek çözünürlükteki görsellerin 2001 yılında galeri duvarlarına yansıtılması ile özgün bir biçim yaratılmaya çalışılmıştır (Biçer, 2020: 243). Temelleri Staehle tarafından 1991 yılında atılan *The Thing* projesi, yeni medya hareketleri ve kuramları, toplumsal forumlar ve dijital platformların desteklediği uzaktan erişim projelerinin gerçekleştirildiği bir sanat birimi haline gelmiştir. Proje, kuruluşundan bu yana elektronik ağların olanaklarını keşfetmekle ilgili yenilikçi çevrimiçi aktiviteleri, medya sanatı ve kültürel eleştiri biçimlerini geliştirmek için esnek ve destekleyici bir ortam sağlamaya çalışmaktadır (Thing, 2021).

Dijitalleşme ve dijital dönüşüm konuları söz konusu olduğunda hemen herkesin aklında belirli kriterlere bağlı ve birbirine yakın açıklamalar belirmektedir. Bununla birlikte konunun uzmanları tarafından yapılan tanımlamalar artık bu alanda daha biçimsel bir yaklaşımın gelişmekte olduğunu, dolayısıyla alana ilişkin çalışmalarla birlikte kendi iç sistematüğünü oluşturan yeni bir bilim dalının ortaya çıktığını göstermektedir. Mumcu tarafından yapılan karşılaştırmalı bir tanımlamada, dijitalleşme kavramı, erişilebilir veri ve belgelerin bilgisayarca değerlendirilerek kayıt altına alınıp dijital alana aktarılması olarak ifade edilmektedir. Oysa dijital dönüşüm kavramı; iş ve faaliyet süreçlerinin, her türden etkinliğin ve onlarla ilişkili verilerin gelişen insan ihtiyaçları doğrultusunda dijital olanaklar vasıtasıyla dijital platformlarda kullanıma açılması anlamına gelmektedir (Mumcu, 2020). Öyleyse, iş görme etkinliklerine hizmet eden dijitalleşme ve dijital dönüşümün kontrol edilemez geniş bir kültür dünyası haline gelerek insan

aklını egemenliği altına almasının anlamı nedir? Çevrenin modern yaşam ile birlikte aklın egemenliğine sokulmuş olması, Nietzsche'ye göre kısır bir devrim meydana getirmiş, Weber'e göre bireyler demir kafeslere hapsedilmiştir (Kayhan, 2020: 7). Tanımların bir yönü temel iş süreçlerini işaret ederken diğer yandan her geçen gün sınırlarını genişleten kapitalizmin yeni dolaşım alanlarında yeni metalaştırma nesnelere ihtiyaç duyduğu açıkça görülmektedir. Beklenildiği üzere bu yeni dolaşım alanlarının başında sosyal medya gelmektedir (Salimoğlu, 2020: 48). Ekim 2020 itibariyle dünya genelinde yaklaşık 4,7 milyar insan doğrudan internet erişimine sahiptir. Dünya nüfusunun % 59'una karşılık gelen önemli oran içerisinde sosyal medya kullanıcı sayısı ise 3,6 milyar kişi olarak tespit edilmiştir. Bu rakamın 2025 yılında 4.41 milyar kişiye ulaşacağı tahmin edilmektedir (Statista, 2021).

Mumcu tarafından iş süreçleri için yapılan çok yönlü tanımlamanın sanat alanına transfer edilmiş bir benzeri de Biçer'e aittir. Dijital Çağ ve Görsel Sanat ilişkisinin araştırıldığı çalışmada asıl vurgulanmak istenen dijital sanatın kendisinin değil, dijital çağ teknolojilerinin sanat (özellikle görsel sanatlar) alanındaki yansımaları olmaktadır. Mekânsallık vurgusunun ağır bastığı dijital yeniden üretim ve dijitalleştirilmiş sanatın kentsel mekân ve kültür-sanat olgusuna kattığı yenilikçi perspektif bu çalışma için değerli bir kavrama eşiği oluşturmaktadır. Dijital çağ olarak adlandırılan 21. yüzyıl'ın sahip olduğu teknolojik gelişmelerle sanat alanına yapmış olduğu etkiler üç başlık altında özetlenmektedir. Bunlardan ilki, sanatsal nihai ürünlerin çağın gereklerine uygun bir uyum süreci içerisinde sunulmasıdır. Kısaca sanal sergiler, sanal konserler veya çevrim içi etkinlikler bu başlık içerisinde ele alınmaktadır. İkincisi, sanat alanını var eden tüm paydaş ve aktörlerin dijital çağın teknolojik yeniliklerine uyumlu hale getirilmesi gerekliliğidir. Son olarak dijital çağ, yeni bir dijital sanat biçimi ortaya çıkarmıştır. Mekân kavramının sanatsal, iktisadi, siyasi, ideolojik ya da toplumsal olduğu kadar psikolojik bir anlam içerdiği ve mekân ile sanatın ruhu arasında sosyolojik, felsefik bir bağın bulunduğu ileri sürülmektedir (Biçer, 2020: 244-247).

Dijital dönüşüm emek esaslı birtakım tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Çeşitli isimler altında kavramsallaştırılan ve genel olarak dijital çağ adıyla bilinen dönem kapsadığı geniş alanda kültürün ve yaratıcı endüstrilerin üzerinde yoğunlaşan tartışmalara sahne olmaktadır. Tartışmaların merkezinde bulunan bazı temel sorular çoğunlukla bilgi teknolojilerinin üretimi, internet ve kar amaçlı sosyal medya platformları, web tabanlı teknolojilerin yaygınlaşması ve yeni ekonomik yönelimlerin dijital olanaklar sayesinde demokratikleşmesi üzerinde yoğunlaşmaktadır. Kent yaşamı içinde yeni bir üretim sahası olarak internet tabanlı sosyal medya platformlarının sosyalleşme ve tüketim alışkanlıkları üzerinde köklü değişimlere yol açmakta olduğu ileri sürülmektedir. Sosyal medyada üretilen içeriklerin ticari bir meta halini alması, eğlence amaçlı oluşturulan verilerin ağ üzerinden sunulması ile farkında olmadan bir emek pazarının meydana

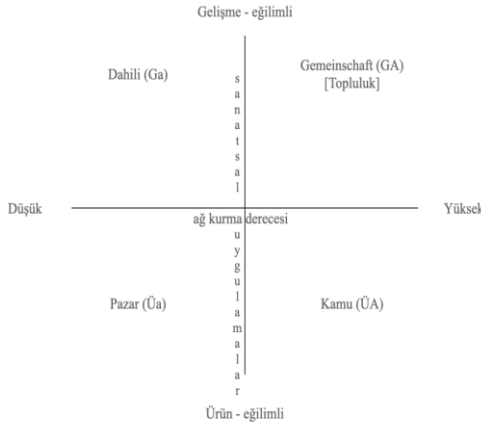
getirildiği ve ücreti ödenmeyen emek durumunun söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Ticari ve kültürel bağlamda sanayi toplumu olarak adlandırılan yapıdan radikal bir ayrışmayla bilgi toplumuna doğru yönelişin izleri belirginleşmektedir (Demir, 2020: 18). Dijital dönüşümün araçsallığı teknolojik olanakların gelişimiyle doğrudan bağlantılıdır. Toplumların eskiden gelen alışkanlıkları üzerinde büyük ölçekli sapmalar yaşanmasında yine dijital çözümlerin katkısı tartışılmayacak oranda büyüktür. Popüler kültür ya da kitle kültürü kavramı üzerine yapılan okumalar tarihsel bağlamda öncülüğünü Frankfurt Okulu'nun yaptığı ve 1920'lerden itibaren zemin kazanmaya başlayan modern anlayışın rasyonelleşme çabalarıyla daha kolay anlaşılabilir. Günümüzün dijital dönüşüm alanı kapsamındaki sosyal medya ve bürokratikleşmeden uzaklaşma fikrinin temelleri toplumsal yaşamda işte bu dönemlerden itibaren atılmaya başlanmıştır. Sözün özü, kitle ya da popüler kültür olarak adlandırılan kavramlar esasen tıpkı dijital dünyanın belirlediği kültürel alanın tanımında olduğu gibi suni ve gerçeklikle arasında mesafe olan kültür endüstrisi olarak ifade edilen yapılardır. Eleştirel kuramcılar, modern kültürü kontrol eden rasyonelleştirilmiş bürokratik yapılardan söz ederken örneğin tv ve sosyal medyanın oluşturduğu ağların sahte bir kültür endüstrisi yarattığını savunmaktadır. Kültür endüstrisi ekonomik temelden çok Marksist terminolojide yer alan “üst yapı” kavramıyla açıklanmaktadır. Geleneksel anlamda kitle kültürü olarak bildiğimiz şey, gerçek ve kendiliğinden olmayan, somutlaştırılmış sahte bir kültürdür (Jay & Beamish'ten aktaran Ritzer, 2011: 285). Eleştirel düşünürler, kitle halinde üretilen ve dijital iletişim araçlarıyla kitlelere yayılan önceden paketlenmiş bir dizi nihai ürünün insanlar üzerindeki baskılayıcı, sersemletici ve sakinleştirici etkisi hakkında endişe duymaktadırlar (Ritzer, 2011: 285). Kültür endüstrisi halkçı temelde olmadığı için popüler kültür tanımlarına malzeme sağlayacak bir içerikte algılanmamaktadır. Bu yönüyle kültürel varlıkların ideolojilerden uzak bir biçimde endüstriyel olarak insan eliyle üretilmiş olduğu savunulmaktadır (Yurdakul, 2020: 148).

Modern çağda devlet, kültür-sanat kurumları ve piyasa arasındaki ilişkiler karmaşık bir hale girmiştir. Çünkü eleştirel sanat ve kültür eserlerinin önemli bir kısmı burjuvazi ve onun desteklediği devletin sunduğu ortamda üretilip tüketilmektedir. Bütün sıra dışı düşüncelerin bile alıcısı mevcuttur. Durum aslında basit bir ikiyüzlülük gibi görünebilir ancak, sosyal değerler ile serbest piyasa arasında her zaman böyle çelişkili ilişkiler söz konusudur. Çelişki, XX. yüzyılda müzik alanında çoğaltım teknolojileri alanı başta olmak üzere tv ve medya kanallarıyla korkutucu bir hal almış, piyasanın bağımsızlık sunan koşulları altında durum kontrolden çıkmıştır (Çakır, 2013: 43). Kültür kuruluşlarının ve bağımsız sanatçıların özellikle belirli bir döneminden öteye taşıyamadığı değişime direnç gösterenler sahne sanatlarının geleneksel yöntemlerle sürdürülmesi için umutsuzca çabalamaktadırlar. Teknolojik imkânlar ile çoğaltılan sahne sanatı yaratılarının özellikle telif haklarının hiçe sayılarak internet aracılığıyla

küresel yayın organlarında gösterime açık hale gelmesi bu kuşağın şikâyet ettiği temel sorunlardan birisidir. Mesele sanat dünyasındaki kuşaklar arası algılanış biçimi olmaktan öte, dijital dünyanın dayattığı değişimin algılanış biçimi ve değişime karşı gelenekselin korunmasının günümüzdeki tezahürünün geldiği noktadır.

İleri teknolojik gelişmelerin hâkim olduğu dünyada kültür üreticisi ve sanatçılar teknolojiyi ve onun üretim araçlarını elinde bulunduran yöneticilerin çalışanı durumuna gelmişlerdir. Böylesi bir ortamda sanatsal özerklik ve sanatın amacı tamamen farklı bir boyuta taşınırken serbest piyasada söz sahibi şirketler bir anlamda kültür ve sanat üreticisi durumuna gelirler. Sistematik piyasa estetizmi, kültürü ve sanatı basit bir yaşama sanatına indirgemiş, sanatçının yaşamının “*sinik bir çarpıtması*” da yeni sunumlar için kullanmıştır (Çakır, 2013: 48-49). Peki, bu duruma nasıl gelinmiştir? Kapsamlı bir araştırma yapanlar, teknolojinin ve onun hamisi kapitalizmin açtığı patikanın 80’lerin başından bu yana hayli genişlemiş olduğunu fark edeceklerdir. O dönemde insanlık beğenisine sunulan ilk dışavurumcu sergiler bir kurallar dizisiyle birlikte yeni sanat akımlarımış gibi savunulmuş ve akademik eleştirilerin önü kesilmeye çalışılmıştır. Sanat denilebilecek herhangi bir şeyin sanat değeri üzerine konuşacak ağızlar susturulmuş, “sanatın sonu” mealinde bir yeni düşünce ortaya atılmıştır. Hazır nesnelerin, endüstriyel tasarım objelerinin ya da seri üretim materyallerinin (*buluntu nesnelere*) görsel sanat mecralarında boy gösterdiği dönemlerden sonra gerçek sanatçının sanatsal eser yaratma heyecanı büyük oranda kırılmıştır (Gielen, 2016: 43-44).

Şekil 1: Sanat Dünyasının Haritalandırılması

Kaynak: Pascal Gielen, “Sanatsal Çokluğun Mırıltısı, Küresel Sanat, Siyaset ve Post-Fordizm” Norgunk Yayınları, İstanbul, 2016

Gielen ve onun temsil ettiği ekolün düşünce bloğu yeni ve yapısalcı bir model üzerinde anlaşmış bulunmaktadır. Hatta bir adım ileri gidip çağın ruhuna uygun dijital bağlam içerisinde aralarında kültür, kamu ve pazar ağlarını birleştiren bir sanat dünyası haritası önerisinde bulunmuşlardır. Yukarıdaki şema, ilk tartışma ve çalışmaların sonunda ulaşılmış ikili değer sistemi ile özetlenebilecek bir sonucu göstermektedir. Yorum ve değer biçme üzerine inşa edilmiş olan bu kültürel ayırım kısaca “gelişme” ve “ürün” ilişkisi içerisinde yer alan zıtlasma ya da daha “gelişme-eğilimli” veya daha “ürün-eğilimli” uygulama kümelerini açıklamaktadır. Buna göre Gielen tarafından görüşleri alınan alandaki uzman isimlerin tamamı gelişme-eğilimli eylem için araştırmacı nitelimesinde bulunmaktadırlar. Dijital çağın ruhuna uygun bu modeldeki yaklaşım kendinden beklenildiği üzere ticari aksiyondan uzak, daha paylaşımcı ve sanatsal kaygılarla ilgilidir. Öte yandan üretim ya da ürün eğilimli yaklaşım, bitmiş sanat eserini bir an önce sergilemek ve onu ticaret metası olarak alana sunmak hevesindedir. Özellikle güzel sanatlar dünyası üzerinde yapılan gözlemler neticesinde bir başka ayırım noktasının varlığı tespit edilmiştir. Ayrımı gerçekleştiren temel etken küresel piyasaların belirlemiş olduğu kültürel nitelikten uzaklaşarak toplumsal bağlama dâhil olan ağ kurma derecesi ile ilişkilidir. Daha basit bir ifadeyle sanat sektörü içerisindeki paydaşlardan birinin daha uygun koşullarda ve garantili iş yapmasını kolaylaştıran bir ağ kurma becerisi ile ilişkilidir. Nitelikli bir profesyonel ağ, paydaşa büyüme ve yayılma imkânlarını, daha çok’u ve daha iyi’yi sunabilmektedir.

İki eksenin bileşiminden sanat uygulamalarının ve aktörlerin yerleştirildiği birbirinden farklı dört alanın meydana geldiği görülmektedir. Bu alanlar; dâhili, gemeinschaft, pazar ve kamu alanlarıdır. Sıralanan her bir alanda dikey eksenin belirlemiş olduğu kuvvet derecelerini temsil eden harfler kullanılmıştır. G harfi ile gelişme-eğilimli, Ü harfi ile üretim-eğilimli model temsil edilmektedir. Benzer işlevte düşük dereceli ağ kurmayı temsilen küçük a harfi kullanılmış, yüksek dereceli ağ kurma için büyük A harfi kullanılmıştır. Bölüm başlığında belirtilen dijital yeniliklerin içerdiği alan ise dâhili alan olarak belirlenen çeyrek daireye tekabül etmektedir. Metaforik bir yaklaşımla, bu alanda var olan aktör tipolojisi için, huzurlu odasında uzun zaman oturup üreteceği eser hakkında düşünen romantik ressam örneği verilmektedir. Ancak bu alan resmedilirken teknolojinin ve özellikle internetin sağladığı bireysel bir özgürlükle her türlü yayın ve sanat eserini tarama olanağına sahip sanat çevresi üyesi de romantik ressamın yanına yerleştirilmiştir. Dâhili alan, oturma odasının konforundan bir kütüphanenin huzurlu ortamına ya da kalabalık bir tren garında dizüstü bilgisayarla çalışma olanağı veren yarı-kamusal alanlara kadar bir dizi mekân üzerinden tanımlanmaktadır. Kısacası internetin varlığı herhangi bir mekânı dâhili alan olarak tanımlanan modele uygun bir uzama dönüştürebilmektedir. İnternet aracılığıyla sanatçılar veya küratörler eser ya da makaleler üzerinde ortak bir çalışma için uzaktan erişimle yan yana gelebiliyorlar. Bu bilgi ve düşünce alışverişi özerkliği teşvik edebiliyor.

Eksen üzerinde yer alan araştırma-eğilimli tanım içinde sanat adına fırsat pencereleri aralanıyor. Eksenin *gemeinschaft* alanında ise gerçekleşen birincil düşünce alışverişleri nedeniyle ortaya çıkan toplumsal etkileşimler uzun zaman önce Ferdinand Tönnies tarafından üretilen teorinin post-fordist bir uyarlaması biçiminde tezahür ediyor. Geçmişin primitif, akrabalık ilişkileri veya kabile sınırları içerisinde tanımlanan yapısı burada özetlenen ilişkiler bakımından *neotribal* (yeni kabileci) bir formda *gemeinschaft*'tan *gesellschaft*'a uzanan bir sürece giriyor olabilir. Burada resmedilen ilişkiler tamamıyla geçicidir, ancak bir o kadar da samimi olarak tanımlanmaktadır. Üçüncü bölgede kalan pazar alanı için de geçici toplumsal ilişkilerden bahsedilebilir ancak burası için tespit edilen ağ kurma derecesi daha düşük ve dikkatler ürünün üzerindedir. Bunun anlamı serbest pazarın ve onun rekabet prensiplerinin ürüne değiş tokuş anlamı yüklüyor olmasındandır. Toplumsal etkileşimler iktisadi değişim değerleri üzerinden işlem görmektedir. Bu çeyrek dairenin aktör proto-tipi yine metaforik bir biçimde herhangi bir müzayede işletmesidir. Sanat galerileri de benzer nitelikte sanat pazarlayan ama bir yandan da onun yaşamasına destek veren modern kurumlardır. Galeriler ve müzayedeler, tıpkı ilkel kabileciliğin ve yeni kabileciliğin bir araya geldiği yerler gibi modern öncesi ve post-fordist üretim şekillerini bir araya getiren mekânlardır. Son olarak kamuya tahsis edilmiş alan da benzer biçimde ürün-eğilimli olarak kabul edilmektedir ancak ağ kurma becerisi yüksek seviyededir. Kamusal vergilerle kurulmuş sanat fuarları, devlete ait müzeler veya demokratik temsili de düşünecek olursak belediyelerin seçim bölgelerinden elde ettikleri yasal gelirler ile kurmuş oldukları her statüdeki sanatsal etkinlikler yüksek ağ kurma derecesinde kamu alanına verilebilecek en güzel örneklerdir. Sosyal tartışma ve soysal kabul kamu alanının can damarı olarak nitelendirilmektedir. Yönetim bilimleri içerisinde önemli bir başlık olan *hesap verebilirlik* burada kilit önemdedir. Vatandaşın vergileri ile kurulmuş bir müzenin müdürü, özel sanat işletme sahibinin tersine yaptığı iş hususunda sıralı bürokratik üstlerine hesap vermek zorundadır. Böylelikle bu tip kurumlar için sanatın değeri bir kat daha güvence altında olmuş olsa da kamu alanında sergilenen bir eserin sahibi eserini savunmaya hazırlıklı olmalıdır. Pazar alanında sergilenen eser için bu durum bir zorunluluk olmayabilir. Çünkü serbest piyasa kurallarının işlediği bu alanda eser sessizce el değiştirebilmektedir.

2. SANAT PRATİKLERİ VE TARTIŞMALAR

Devletin kendisi ve daha özerk yapılarıyla işlev gören yerel yönetim birimi olan belediyeler doğrudan kamu yaşamına etki eden varlıklarıyla kamusal alan tanımında bir üst yapı formunu temsil etmektedirler. Kedik tarafından yapılan ikili tanımlama kamusal alanı öncelikle fiziki varlığıyla ele almaktadır. Ona göre; özel alandan ayrı olarak insanların bir araya gelerek özgürce fikirlerini öne sürüp tartıştıkları, düşünce ve söylem üretebildikleri, toplumun dönüştürücü ve birleştirici yönünü güçlendiren mekânlar biçiminde tanımlanmaktadır. Bir sonraki aşamada kamusal alan

kavramı için şöyle bir açıklama daha yapılmaktadır. 18. yy'da daha çok modernite ile koşut bir kavram olarak telaffuz edilmeye başlanmış olsa da kamusal alan, günümüzde postmodern bakış açısının da etkisiyle demokrasi, eşitlik, kadın hakları, kentlerin planlanması, sanat gibi yeni modelleri de içeren bir sosyolojik ve felsefi varlık zemini (Kedik, 2012: 77-91).

Tüm evrelerden geçtikten sonra sanatın toplum içerisindeki serüveni adına başka ve anlaşılması zor bir alan belirlemektedir. Bulduğumuz noktada (kimilerine göre geç dönem modern toplumlar) düşünsel emekle üretilmiş nihai ürünler, sanat-kültür-ekonomi ilişkisi içerisinde bir süreçten geçerek sermayeye eklenmektedir. Bu süreçte temel araçsal rol iletişim yöntemleri ve estetik algısına düşerken hayatın bütününe ilişkin temsil ve yaratıcılık neoliberalizmin eliyle aktüel kapitalizmin merkezine yerleştirilip sömürü düzenine alet ediliyor. Plazaların sık ofislerinde çalışanlardan tutun fabrikalardaki işçilere kadar artık herkes sadece çalışkan değil yaratıcı olmak zorunda bırakılıyor. Yönetici makamlardan spora, finans kuruluşlarından moda kısıca her sektörde ve her mecrada durmaksızın yaratıcı çözümlerden söz ediliyor. Sanat içerikli programlara sahip okulların lisansüstü mezunları Wall Street'in finans şirketleri tarafından astronomik ücretlerle işe alınıyor. Buradan bakınca üniversitelerin fırsatları iyi algılamış olduğu anlaşılıyor zira New York Üniversitesi gibi okullar İş İdaresi ve Sanat Yüksek Lisans programlarını birleştirerek yeni alanların yaratılmasında öncü roller oynuyorlar (Topal, 2016: 11). Yaratıcılık konusu tüm zamanlar içerisinde hiç bu kadar önemli olmamışken sanatçının ne üzerinde pratik yaptığı ya da zamanın ruhunu yansıtıp yansıtmadığı yönünde süregelen geleneksel tartışma önemini kaybediyor. Her şey ve herkes kapitalist düzen içerisinde ucu bucağı belirsiz bir yarış içerisinde devinip duruyor. Okuyup anladıkça sanatçının ve onun dışındaki dünyanın çabuk tüketilebilir, küçük hedeflerle tanımlanmış başarıların peşinden koştuğunu görüyoruz. Geç dönem modern toplum insanı, sığ bir bireycilikle düşünmeden tüketmeye ve sanatsal üretim hattından olabildiğince uzak kalmayı yeğliyor. Ne var ki, tüm bu olumsuz senaryo içerisinde eskinin dar kalıplarına sıkıştırılmış bakış açısında sanata ve onun evrensel yaratıcılığına olan inanç büyük değişime uğramış durumdadır. Yine eskinin toplamını geride bırakacak ölçüde sanat kurumunun, üniversitelerdeki bölümlerin ve bu alana yönelen birçok gencin yaratıcılık, özgünlük gibi hasletlerin peşinden koştuğunu gözlemliyoruz. Neresinden bakılırsa bakılsın, ilerlemeci, neoliberal ya da post-fordist iş dünyası siyasetçiler ile sanatı, kapitalizm ile sanatı, küresel rekabet ile sanatı yan yana getirmeyi başaramışlardır. Son yirmi-otuz yıllık dönemde sanat veya sanatsal olan birçok şey yaşamın kıyısından kalbine doğru uzun bir yol kat etmiştir (Gielen, 2016: 15).

Tarihsel bakımdan antik, klasik, Rönesans, reform, aydınlanma, modernizm ve postmodernizm dönemlerinin etkileri altında günümüze ulaşmış köklü bir Avrupa sanatı ile Türkiye'deki sanatın günümüz koşullarındaki karşılaştırılmasının ne gibi sonuçlar vereceği merak edilen bir durumdur. Bu merakı körükleyen istisna ise her bakımdan gelişmiş günümüz

Avrupa kentinin kamusal alandaki sanatsal etkinliklerinin toplumsal yansımalarının ne şekilde olduğu biçiminde özetlenebilir. Avrupa kentinde postmodern sanat, seçkin galeri ve salonlardan çıkarak bir ölçüde yaşama dâhil olmaktadır. Dijital dönüşümün kentsel alanlarda yüzyıllardır var olan daha eski sanat yapıtlarının yerini almış olması gibi bir durum söz konusu mudur ya da her dönemin sanatı bir arada mı yaşamaya devam etmektedir? Genel kanı, sanatın ve sanat eserlerinin büyük oranda ticarileştiği yönündedir. Bir başka deyişle, sanatın meta kimliği estetik kimliğine karşı bir üstünlük sağlayarak onu kendi bünyesinde hiçleştirerek eleştirel niteliklerden bağımsız gündelik el ürünleri haline getirmiştir (Kuspit, 2018: 30-31). Kuspit gibi yazarlar¹, modern sanat ile başlayıp, postmodern sanat ile devam eden süreci “*sanatın sonu*” şeklinde ifade etmektedirler. Sanatın sonuna geldiği iddiası esaslı bir tartışma başlatacak gibi görünmektedir. Hâlihazırda doğu ve batı kentleri arasında belirgin bir fark yaratan eksen temelli yaklaşımlar var olduğu sürece sanatın sonunun gelmiş olmasına inanmak da pek kolay değildir. Derin ve köklü geçmiş her iki blok arasındaki nüansları belirginleştirmektedir. Her alanda olduğu gibi sanat ve kültür alanında da farklılıkların bulunması oldukça normaldir. Doğu’nun tevhid eksenli sanat bakış açısının tersine, batı sanatı daha ziyade figüratif temellidir. Figüratif yapı batı sanatını değişime açık bir biçimde etkilemektedir. Bu durumda batı sanatı özde figüre bağlı kalmak üzere kübist, realist, sürrealist gibi tasvirlerle eserler meydana getirmektedir (Çaycı, 2018: 6). Batı ve doğu sanatında ilahi sanatın ya da din unsurunun etkilerini görmek amacıyla bir karşılaştırma Burckhardt tarafından yapılmıştır. Hıristiyan bakış açısından tanrı, sözcüğün en ulu manasında “sanatçı”dır. Çünkü o insanı kendi suretinde yaratmıştır (*Tevrat*, Tekvin, 1:27). Hıristiyanlıkta, kusursuz tanrısal suret, Mesih’in insanî biçimidir. Bu sebeple Hıristiyan sanatının yegâne amacı, insanı ve mevcudiyeti insana bağlı olan evreni Mesih’e katılmaları koşuluyla dönüştürmektir. Hıristiyanlığın maddeye bakış açısının İsa Mesih’te anlam bulan kavrayışı İslamî anlayışta evrensel ve kişisel olmayana dönüşmektedir. İlahi sanata ve Kur’ân’a göre Allah “sanatçı” (musavvir), her şeyden önce tevhidin (birliğin), evrenin güzelliği ve düzenliliğindeki tezahürüdür. Tevhid çokluğun uyumunda, düzen ve dengede yansımaktadır. Bilgelik ve hikmete, birlikteki bu güzellikten hareket edilerek ulaşılır. Bu gerekçeyle İslam, sanatı bir anlamda bilgelik olarak kabul etmektedir. Sanat, evreni şeffaflaştırmaktadır. Ruhun, maddenin rahatsız edici fazlalığından kurtularak ilahi birliğe ulaşmasına yardımcı olmaktadır (Burckhardt, 2019: 7).

Modern Avrupa kentinde sanat; galerilerden, seçkin salonlardan ve soylu evlerinden çıkarak sokağa inmiştir. Bu nedenle sanat önceleri belirli bir sınıfın yani burjuva sınıfının belirlediği sınırlılıklar içerisinde

¹ Belirgin bir atf mevcut bulunmasa da F. Fukuyama tarafından yayımlanan “Tarihin Sonu ve Son İnsan” isimli kitabın özünü oluşturan insanlığın ideolojik evriminin son noktasına ulaşmış olduğu düşüncesi, D. Kuspit ve örnek verdiği Duchamp, Lowry ya da Stella gibi sanatçılar tarafından benzer biçimde sanatın da ideolojik olarak gelebileceği son noktaya ulaşmış olduğu savıyla tartışmalara konu edilmektedir.

gerçekleştirilir. Sanat tahayyülü, sosyal yapıyı kurma ve yapıyı sürdürme amacına hizmet eder (Yurdakul, 2020: 153). Fakat zamanla sanat tahayyülü, belirli kliklerin ve kültürü temsil etmeyenlerin hizmetinden çıkararak kamusal alanlarda kalıcı eserlerin yanı sıra mimetik eserlere ve performanslara hizmet eder olmuştur. Özde var olan figür korunmuş ve insan, doğa ve onların yarattığı yeni yorumlar kamusal alanda sergilenmeye başlanmıştır. Benzer biçimde kamusal alanda icra edilen sanata cumhuriyetin kurulmasından çok önce Anadolu kentlerinde de rastlanılmaktadır. Az önce ifade edildiği gibi kültürel bloklaşmanın yarattığı farka bağlı olarak kendine has sanat formları dönemlik eğlencelerde kamu takdirine sunulmuştur. Yüzlerce yıllık ramazan eğlenceleri, meddahlık, ortaoyunu ve gölge oyunu bunlardan yalnızca bazılarıdır.

Her ne kadar 2019'un sonu ve 2020'nin başı itibariyle korona virüs salgını nedeniyle gündeme gelmiş olsa da dijital platformlar aracılığıyla internet tabanlı uzaktan iş görme etkinlikleri birçok uluslararası ölçekli şirketin plan ve tasarısında var olmuştur. Korona virüs ve dünya genelinde buna bağlı sosyal kısıtlılıklar dijital dönüşüm çerçevesindeki gelişimin ivmelenmesinde büyük rol oynamıştır. Bütün sektörlerde olduğu gibi kültür-sanat dünyasında da yaşanan dijital dönüşüm büyük kitlelerin bu alanda üretilmiş nihai ürünlere erişimini kolaylaştırmakla kalmamış hızlı bir uyum sürecinin de ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Önceleri uzak bir tehdit olarak algılanan virüsün bu süreçte dünya çapında milyarlarca insanı doğrudan etkileyeceği ve deyim yerindeyse kapalı alanlara hapsedeceği beklenmedik bir durumdu. İnsanların günlük yaşamı üzerinde büyük kısıtlamaların ve sosyal tecrit uygulamalarının yaşandığı bu kaotik dönemde kültür ve sanatın varlığının önemi bir kez daha ortaya çıkmış oldu. Kültür ve sanatın iyileştirici ve birleştirici etkisine olan ihtiyaç her an her yerde kendini gösterdi. Sonuçta kısa zamanda sosyal medya platformlarında düzenlenen canlı konserlerden, uzaktan erişime açılan saygın müzelere ve kütüphanelere, evlerin balkonlarından yapılan canlı müziklere kadar birçok yaratıcı örnek adeta iddiamızı doğrular nitelikte meydana geldi.

İlk aylar zorlu mücadelelerle geçildikten sonra üçüncü aydan itibaren sağlık bakanlığı tarafından ikinci safhaya geçildiği açıklandı. Kontrollü sosyal hayat adıyla sloganlaştırılan bu dönemde toplumun normalleşme beklentilerine kısıtlı cevaplar verilerek yeni adımlar atıldı (Koca, 2020). Dünyada ve Türkiye'de yakın ya da uzak gelecek için belirgin bir normalleşme tarihinin telaffuz edilemediği ilk aylarda toplumun mevcut kısıtlı duruma uyum sağlamak açısından zorlandığı sosyal medya ve klasik medya araçları üzerindeki gözlemler üzerinden anlaşılabilir oldu. Dahası bazı fütürist kaynaklara göre (Rees, 2020) yaşanan bu durumdan çıkılarak eskiye dönüşün mümkün olmayacağı, tamamıyla farklı bir yaşam tarzının başlangıcı olabileceği ifade edilmekteydi. İnsanların kapalı ortamlarda daha fazla zaman geçirmesiyle birlikte geçirilen zamanın hangi alanlarda yoğunlaştığı merak konusu olmaya başladı. Nihayet, İKSV tarafından yapılan bir araştırma sonuç bildirisiyle küresel salgınla birlikte Türkiye'de

sosyal medyada geçirilen ortalama sürenin 3 saati bulduğu belirlenmiş oldu. Toplumsal ihtiyaçların tatmin edilmesinde önemli yer tutan dijital araçların geçmişteki kullanımına nazaran artması bir yana bu sürenin bilinmeyen bir kısmında kültür ve sanatsal içeriklerini takip ile nitelikli zaman geçirildiği bu araştırma sonucunda ileri sürülmüştür (İKSV, 2020). Öte taraftan Türkiye’de pandemi döneminde bireylerin müzik tercihleri üzerinden duygu durumlarına yönelik gerçekleştirilen içerik analizleri genel bir nostalji yöneliminin varlığını ortaya koymaktadır. Müzik, podcast ve eğlence içerikleri sunucusu Spotify’nın dinleme listeleri üzerinde yapılan araştırma sonuçları 80’li, 90’lı ve 2000’li yılların en beğenilen şarkılarına belirgin bir dönüşü işaret etmektedir (Milliyet, 2020). Kültür politikaları alanında araştırmalar yapıp hem yerel ve merkezi idare ile hem de kamuoyuyla paylaşan sivil sektörün öncü isimlerinden İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı’nın kent ve kültür-sanat ilişkilerine bakışı bu kez de pandemi sürecinde yayınlanmış olan bir politika metniyle ele alınmıştır. Kent ve kültür-sanat olguları arasındaki ilişkinin merkezden idare edilemeyecek, karmaşık bir yapıya sahip olduğu bu bakımdan yerel yönetimlerin önemli bir paydaş olarak konunun farklı aşamalarında yer alması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu metinde asıl işaret edilen, kaotik bir dönemden geçen dünyada sınırların kapatılmış olmasına karşın kitle iletişim araçları ve dijital olanaklar aracılığı ile sanatın toplumlara kolaylıkla ulaşarak sınırları ortadan kaldırmış olduğunun test edilmesidir. Örneğin, Andrea Bocelli’nin konserini 24 milyon dünya vatandaşı çevrimiçi olarak izlemiştir. İKSV’nin politika metninde yerel yönetimler ve belediyeler için pandemi ve sonrasında kültür-sanat alanında yerine getirilmesi önerilen bazı hususlar açıklanmıştır. Buna göre; yerel yönetimler ihtiyaçların belirlenmesinde sivil toplum ile iş birliği içerisinde olmalıdır. Kültür ve sanat için destek mekanizmaları konusunda aracı ve danışma noktası olmalıdır. Bu faaliyetlerin sosyal medya platformlarındaki görünürlüğünün güçlendirilmesine katkıda bulunmalıdır (Ece Aydınlık, 2020). Diğer yandan TRT2 tarafından, pandemi sürecinde oluşan sosyal mesafeyi ortadan kaldırma fikrinden hareketle ortaya çıkan sergiler oluşturulmuştur. Böylesi bir dönemde sanata olan ihtiyaç ön planda tutularak, sanatçılarla sanatseverleri birbirine yaklaştırmak gibi bir göreve soyunulmuştur. Devlet eliyle verilen desteğin boyutları özellikle sanal müze erişimi noktasında bu dönemde devasa bir ölçüğe kavuşmuştur. 2020 Aralık ayı itibarıyla 32 müze ve ören yeri sanal ortamda gezilebilmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı’na ait web sitesi üzerinden sunulan sanal müze hizmetine kısa zaman içerisinde 11,5 milyon ziyaretçi erişim sağlamıştır (Ersoy, 2020). Türkiye’de devlet dışı kültür-sanat sektöründe söz sahibi kuruluşun yöneticisi Görgün Taner, son yılların mühim kavramlarından olan sürdürülebilirliğin kültür ve sanat alanı için de uygulanmasının gerekli olduğunu vurgulamaktadır. Bunun için sanatçılardan meslek kuruluşlarına, medyadan finansal destek sağlayan kurumlara kadar bütün paydaşlara önemli sorumluluklar düşmektedir. Teknolojik iletişim kanallarının hayli gelişmiş olduğu bu dönemde covid 19’un kısıtlayıcı etkisini azaltacak

alternatif medya kanalları önemi daha da artırmış durumdadır. Fakat oldukça aktif bir dijital paylaşım ortamında demokratik bir dünya oluşmasına katkı sağlansa da dikkati çeken bir kalite sorunu ortaya çıkmıştır (Taner, 2020).

3. PANDEMİ DÖNEMİ DİJİTAL ETKİNLİKLER

Kamu hizmeti gören tüm aktörler gibi belediyeler de pandemi süreciyle birlikte elektronik tabanlı hizmet kapasitelerini test etme imkânı bulmuşlardır. Başlangıçta uzak bir tehlike olarak algılanan küresel salgın riski beklenmedik biçimde kamusal alanda kendini gösterince birçok belediye belirsiz bir ara zamanda hangi politikalar ve önlemler ile devam edeceğine karar vermekte zorlanmıştır. Bütün hizmet kalemlerinde ve özellikle acil nitelikteki temel hizmetlerden başlayarak bir program geliştirilip uygulanmaya başlanmıştır. Söz konusu süreçte kısa zaman içerisinde kültür ve sanatın birleştirici ve onarıcı gücüne duyulan ihtiyaç toplum nezdinde kendini göstermiştir. Belediye yönetimleri bu noktadan itibaren uzaktan erişim olanağı sağlayan dijital platformların önemini bir kez daha kavrayarak geçmişte farklı amaçlar için oluşturulmuş olan mevcut alt yapılar üzerinden hizmet sunmuşlardır. Mahalli müşterek ihtiyaçların görülmesinde sadece hizmet sunulan seçmen kitlesi değil aynı zamanda sanat emekçileri olarak adlandırılan camianın yaşadığı ekonomik sorunlara ve eğitim çağındaki gençlere yönelik çözümler adına farklı adımlar atıldığı görülmüştür. Birçok belediye yönetiminin pandemi sürecinde yaşanan güçlüklerin kriz zamanlarında edinilen değerli tecrübeler olduğu yönünde görüş belirttiği tespit edilmiştir. Öte yandan hizmet alanlarında gerçekleştirilen her türden etkinliğin kimi belediyeler açısından bir “yarış” konusu haline getirildiği görülmektedir. Pandemi döneminde oluşan ortamda, dijital hizmetlerin bu yarış algısının güçlenmesinde etkili olduğu söylenebilir. Herhangi bir hizmeti “ilk defa” gerçekleştirmiş olmak kadar bunu “kimsenin yapmadığı bir biçimde” yapmış olmak da bu belediye kültür yöneticileri açısından bir iftihar meselesi olarak görülmektedir. Güler’e göre 1980’lerin “yarışan yerellikler” olgusu eleştirel yönünden uzaklaşarak bu kez daha olumlu ve yerel ihtiyaçlara cevap veren bir reflekse dönüşmüştür (Güler, 2013: 12). Zira serbest piyasa mantığının yarattığı rekabet ortamının kamu adına fazladan yarar sağlaması, uzun zamandır farklı alanlarda tecrübe edilmiş bir durumdur.

Aşağıda Türkiye genelinde farklı coğrafi bölgelerde farklı siyasi partilere bağlı büyükşehir ve il kademesindeki bazı belediye yetkilileriyle yapılan görüşmelere ait kayıtlar kapalı kodlamalarla verilmiştir. Genel olarak belediyelerde kültür-sanat hizmetlerinin konu edildiği çalışma içerisinde dijital hizmetler için oluşturulan alt başlıkta yer alan görüşler, katılımcılardan alınan ses kayıtlarının herhangi bir edit işlemine tabi tutulmamış hali olarak sunulmuştur.

“Pandemi girer girmez biz belediye olarak hızlı reaksiyon gösterdik. MEB ve belediyemiz işbirliğinde 5, 6, 7 ve 8’nci

sınıflara uzaktan eğitim desteği veriyoruz. Bu da ücretsiz. Bunun yanında mesleki eğitim ve sanat kurslarımızın da bir kısmını uzaktan eğitimle sürdürüyoruz” (İ4).

“Aldığımız dersler bize dijital olanaklarla zorunlu ve iyi geçinmemizi gerektiren bir ilişki kurmayı öğretti. Kendimizi yetiştirmek zorunda kaldık. Teknik eleman ihtiyacımızı kendi içimizdeki eğitimlerle tamamladık. Sonrasında özellikle sahne sanatları ve görsel sanatlar noktasında dijitalle geçmemiz biraz zaman aldı ama diğer taraftan bizim meslek edinme kurslarımız örneğin Milli Eğitimin programlarında çok daha önce başladı. Eğitim çağındaki çocuklarımızın bilhassa sekizinci sınıfların örgün eğitimleri için dijital olanakların yetersiz kaldığı yerde hocalarımız bu öğrencilerin evlerine tek tek giderek eksiklikleri gidermeye çalıştılar”(M5).

“Ekonomik kaynaklara rağmen sosyal medya üzerinden gerekli bilgilendirme ve kamusal paylaşımlar yapılmıştır. Ancak bu içerikler kültür ve sanata yönelik değildir” (D1).

“Dijital erişim adına bir faaliyetimiz yoktur. Bunun yerine hizmetleri vatandaşın ayağına götürdük. Ziyaretlerde bulduk, oyuncaklar, hediyeler götürdük. Yaşlılarımızı ve esnafımızı ziyaret ettik” (İ2).

“Geçen sene mart ayında hazırlıksız yakalandık. Doğal olarak hiçbir alt yapısı olmayan bir sisteme bir ana girdik. Hemen benzer şekildeki örnekler gibi bizler de evde kalmayı teşvik eden videolar yayınlamaya başladık. Biraz toparlanıp etrafımıza uyumlu hale geldikten sonra bir stüdyo oluşturarak orada çektiğimiz performansları yayınlamaya başladık. Haliyle geniş bir sanat yelpazesi üzerinden farklı alanlarda işler kayıt altına alınıp dijital mecradan sunuldu. Önlemlerin bahar ve yaz aylarında gevşetilmesi ile birlikte sokakta sanat var sloganıyla benzer etkinlikleri sokağa taşıdık. Küçük bazı gösterilerle sahada etkinlikler icra ettik. Şu anda da yine farklı mecralar üzerinden dijital etkinliklerimiz devam ediyor” (M4).

“Pandemi döneminde operasyonel işlerden bir nebze vakit ayırıp orta ve uzun vadede yeni fikirlere kafa yormak için vaktimiz oldu. Örneğin tiyatro konusunda kentimizde mevcut bulunan 104 tiyatro topluluğu ve bunlar içerisinde sahneye sahip olan 11 tanesinin bazılarının oyunlarını satın alarak destek olmaya çalıştık. Türkiye’de bir tiyatro festivalini bütün süreçleriyle dijital olarak gerçekleştiren ilk kent olduğumuzu ifade edebilirim” (E4).

“Hocam biz bu süreci kolektif yönettik. Kentteki 26 kuruluşla birlikte bir model ortaya çıkardık. Bunun içerisinde iki temel amacımız vardı. Birincisi sosyal olarak sanat emektaşlarının hayatlarını idame etmelerine destek olmak. İkincisi ve daha önemlisi, sanat üretiminin sekteye uğramasına engel olmaktır.

Bunu yaparken de işte açık alan etkinlikleri, festivaller vs için normal zamanlar için ayırdığımız ödenekleri de bu alanlarda değerlendirdik. Bu süreçte dijital etkinlikler çok ön plana çıktı sanatın her alanında. Müzikte, tiyatrodaki, sinemada. Gezici etkinlikler ön plana çıktı. İçerik hazırlarken genel olarak yatay matrisli yapıyla hareket ettik. Ayrıca daire başkanlığı adına diğer paydaşlarla koordinasyon sağlayan tek temas noktası olarak bir birimiz görevlidir. Hem diğer paydaşlarla hem de ilçe belediyelerimizle irtibat içerisinde kalarak bu kolektif kültürü ayakta tutmaya çalışıyoruz. Çünkü kolektiflik aslında çözümü de sağlıyor. Her şeyi yerel yönetimlerin kaynaklarıyla gerçekleştirebilmek mümkün değil. Bu yüzden biz dernekleri ve vakıfları da bu süreçlere dâhil ediyoruz” (E4).

“Gençlerin, çocukların dijital mecrada, sosyal medya mecrasında olduklarını biliyorum. Bu sebeple bu alanda ne yapabiliriz diye sürekli kafa yoruyoruz. Çünkü şöyle bir şey var. Sosyal medyayı kurgulayan biz değiliz. Dijital mecraları bulan kurgulayan biz değiliz. Yani bizim geleneğimizin içinde yetişen, bizim örfümüzün yetiştirdiği bir aklın icat ettiği bir şey değil bu alan. Biz ne kadar çok içerik üretirsek oraya, kendi değerlerimizin yaygınlaşması ve karşımıza çıkması o kadar mümkün olacaktır. Bu nedenle örneğin pandemi döneminde Cuma namazlarından uzak kalınan dönemde en azından orada gerçekleşen dini sohbet ve vaaz niteliğinde içerikleri diyanetin belirlediği içeriğe uygun olarak vatandaşlarımıza ulaştırdık. Bunun için il müftülüğü veya ilahiyat fakültesi ile işbirliği içerisinde çalışma yürüttük. Daha önemlisi şu an önümde çalışmakta olduğum bir “dijital kitap fuarı” projesi mevcuttur. Endüstri 4,0’dan 5,0’a geçildiği bu dönemde ezberlerin bozulması gerektiğine inanıyorum. Dijitalin dünyayı nereye götürdüğüne yönelik okumalar araştırmalar yapıyorum” (A1).

“Ama tabii biz biraz da dokunsal bir milletiz, göz göze diz dize geldiğimiz zaman olaylara sanata olan algımız daha farklı ancak bu sorunlu dönemi aşana kadar böyle tedbirlerle durumun normalleşmesini bekleyeceğiz. Bosna’nın bilge lideri Aliye İzzetbegoviç’in savaş dönemine ait bir sözünü aktarmak isterim; “Savaş döneminde ertelediğimiz iki şey vardı. Bunun biri futbol diğeri ise kültürel sanatsal faaliyetlerimizi”. Bu yaklaşım hepimize örnek olmalı. Yaptığımız kayıtları youtube gibi mecralardan, resmi web adreslerimizi ya da sosyal medya mecralarından vatandaşlarımıza ulaştırmak için var gücümüzle çalışıyoruz. Belediyemiz bünyesinde bulunan konservatuvarlarımız haftanın belirli günlerinde yerel tv kanallarından yayınlar gerçekleştirilmektedir” (D3).

“Türkiye’de bütün yerel yönetimlerin yaptığı gibi biz de günceli ve birbirimizi takip ediyoruz. Dijital ortamda tamamladığımız, yapmakta olduklarımız ve planladığımız projelerimiz var. Örneğin çevrimiçi satranç turnuvaları düzenliyoruz. Büyükşehir

Belediyemizin dzenlediği evrimii satranç turnuvası 4314 kişinin katılımı ile tamamlandı. Tek bir turnuvaıyla ulaşılan 4314 sayısı bugüne kadar ülkemizde görülen en yüksek katılımlı evrimii satranç turnuva olarak kayıtlara geçti. Turnuva canlı yayını Youtube üzerinden yapılırken yayını 19.000 kişi izledi. Bunun dışında Uğur Mumcu anma konserini bu yıl dijital olarak gerçekleştirdik. Bunları bütün sosyal medya ve dijital platformlar üzerinde yayınlıyoruz. Ayrıca çocuklarımızın daha sağlıklı bir sosyal medya ve dijital platform kullanıcısı olmaları için eğitimler planlıyoruz” (E2).

“Tabi pandeminin ilk döneminde bütün Türkiye büyük bir çok yaşadı. Ne yapacağız ne edeceğiz diye. Srekliлик arz eden bütün hizmetlerimiz akamete uğradı açıkçası. Ama kısa süre içerisinde yaptığımız bazı etkinlikleri dijitale taşıdık. Özellikle ramazanda yapılan bütün söyleşileri canlı yayında vatandaşlarımıza ulaştırmaya gayret ettik. Sadece formatlarda kısıtlamaya ve yayın sayısını düşürmek zorunda kaldık. Ancak şöyle bir avantaj olduğunu gördük. Eskiden salonlarda gerçekleştirdiğimiz etkinliklere katılım kısıtlı sayılarda olurken dijital platformlar üzerinden yaptığımız etkinlikleri on binlerce kişinin erişim sağladığını gördük. Ayrıca dijital uygulamaların bize sağladığı kolay arşiv tutma ve istatistik elde etme olanağı vardır. Pandemi sürecinde tüm etkinlik dallarında 550 bin izlenme rakamına ulaştığımızı ifade edebilirim” (M2).

“Zor zamanlardan geçen mzisyenlerimiz için başkanımızın da talimatıyla ilçemizde yaşayan amatör ruha sahip ya da yarı profesyonel, profesyonel tüm sanatlarımızla mütevazı ölçekte canlı yayınlar yaptık. Bu süreçte serbest çalışan tüm roman mzisyenlerimizi bu sürece dâhil ettik” (M6).

“Dijital zmler için öncü bir platform hazırlığımız mevcut ve kısa zaman içerisinde hayata geçecektir. Kente ait simge mekânların, sanatsal etkinliklerin sergilenip sunulduğu bir algoritma geliştirdik. Eğitimlerini veriyoruz. Örneğin siz bir biletli etkinlik yapmak istiyorsunuz ve bize geliyorsunuz. Biz size bu platform üzerinden tahsis ettiğimiz alanda etkinliğinizi gerçekleştirme olanağı sunuyoruz. Bu platformda sanal sergi, sanal performans alanları olacak. Bu platforma erişim için mobil uygulama ve web alanı oluşturulacaktır. Yazılımın kabul aşamasındayız kısa zamanda hayata geçecektir. Biz yerel yönetim olarak ana misiyon olarak böyle bir yaklaşım benimsemiş durumdayız” (E4).

“nmzdeki dönemde dijitalleşme ve pandemi konusunda deneyimleri paylaşabileceğimiz bir zirve gerçekleştirmek istiyoruz. Üniversitelerde okutulan bir bölüm var “yeni medya sanatları” adıyla bu bölümlerden hocaları da davet ederek içeriği zenginleştirmeyi umuyoruz. Özellikle geleneksel sanatlarımız bu

süreçten nasıl etkilenecek? Geleceğin sanatı, yarının sanatı ne olacak gibi sorulara cevap arayacağız” (M2).

Tablo 1. Açık Kodlama

Ne Oldu?! Ne Olacak? (Açık Kodlama)	
<i>Hizmet Anlayışında Yeni Bir Dönem</i>	<i>E2, A1, E4, M4, M5, İ5</i>
<i>Daha Fazla Kişiy Hizmet</i>	<i>M2</i>
<i>Kültür ve Sanatın Öneminin Kavranması</i>	<i>D3, M5, M3, İ5</i>
<i>Kolektif Kent Kültürünün Güçlenmesi</i>	<i>M6, E4, M4, M5</i>
<i>Öncelikler Listesinde Bulunmayan</i>	<i>D1, İ2</i>

Katılımcılar tarafından yapılan değerlendirmelerin belirli başlıklar altında toplanarak açıklandığı açık kodlama tablosuna bakıldığında pandemi ile birlikte yeni bir hizmet dönemine girildiği yönünde düşüncelerin ağırlıklı olduğu görülmektedir. Yenilik olarak tanımlanan hizmet grupları ise geleneksel olarak fiziki mekânlarda icra edilen kültür-sanat hizmetlerinin (tiyatro, konser, müze, kütüphane, meslek edindirme ve diğer eğitsel hizmetler) dijital platformlar aracılığıyla sunulması yönünde bir dönüşüme işaret etmektedir. Böylelikle belediyelerin kültür-sanat hizmetlerinden sorumlu yönetim kademelerinin icraat projeksiyonlarında yeni bir planlama anlayışına doğru bir değişimden söz etmek mümkündür. Aynı zamanda dijital hizmetlerin fiziki koşullarda icra edilenlere oranla daha fazla sayıda kişiye ulaşmak için uygun koşullar yarattığı öne sürülmektedir. Katılımcı sayılarını takip edebilmenin mümkün olduğu dijital gösterim geri bildirimleri ve dijital sayaçlar ilgili yerel yönetim birimleri için kıymetli değerlendirme ölçekleri için imkân tanımaktadır. Küresel türbülans dönemi biçiminde adlandırılan pandemi koşulları bir başka ihmal edilmiş gerçekliği, kültür ve sanatın birleştirici ve onarıcı rolünün devlet ve devlet-dışı işgörenler tarafından fark edilmesi için de bir fırsat yaratmıştır. Bu fırsatı değerlendirebilen yerel yöneticilerin kolektif kent kültürünün gelişmesi bakımından yenilikçi bakış açıları kazanmakta olduğu saha araştırmaları sürecinde tespit edilmiştir. Geleneksel anlayışta belediye hizmetleri arasında arka sıralarda yer alan kültür ve sanat hizmetlerinin pandemi dönemiyle birlikte üst sıralara yükselmekte olduğu ifade edilmektedir.

Sonuç

1980 sonrasında yönetsel uygulama ve politikalarda dünya gündemini belirleyen temel ayrımlar şüphesiz Türkiye için de geçerli referans noktaları oluşturmuştur. 2000’li yıllardan sonra etkisini daha da artıran hızlı tüketim alışkanlıklarının yaygınlaşması ile birlikte endüstriyel, dijital ve kültürel nihai ürünlerin klasik bağlamlarından çıkarak toplumsal manada gündelik işlevleriyle ömürlerinin kısalmış olduğu görülmektedir. Meselenin tartışma yaratan kısmı da işte bu noktadan sonra başlamaktadır. Nicelik ve nitelik

tartışması olarak adlandırabileceğimiz bu tartışmaya göre, kısa erimli ve kolayca tüketilen tasarım ürünleri ve popüler kültür ürünleriyle geleneksel bağlamda uzun zaman içerisinde meydana getirilmiş olanlar arasında kıyasıya bir alan mücadelesi baş göstermiştir. Son otuz-kırk yıl içerisinde nicelik olarak önemli çalışmalar üretildiği kabul edilmekle birlikte aynı çalışmaların nitelik olarak birçok eksikliğe sahip olduğu ileri sürülmektedir. Örneğin, değişen siyasi iktisadi dengeler içerisinde kültür-sanat alanının ideolojik yaklaşımlardan ve partizan tutumlardan doğrudan etkilendiği düşünülmektedir. Siyasi parti programlarını yerelde hayata geçirmekten sorumlu belediyelerin görev süreleri ile sınırlı projeksiyonlara sahip oldukları, dolayısıyla uzun erimli stratejik plan ve belirlenmiş hedeflerden yoksun oldukları düşünülmektedir. Zamanın kısa olması, hızlı ve etkili bir biçimde seçmene erişebilme gayreti gibi nedenlerle de başta sosyal medya platformları olmak üzere farklı dijital mecralar üzerinden sanatsal ve kültürel hizmetler sunulmaktadır. Kimi zaman sunulan hizmetlerin uzmanlık gerektiren değerlendirme ölçütlerinden mahrum, kolaycı bir yaklaşımla ve özensiz bir biçimde üretildiği düşünülmektedir. Bu çalışmaya veri sağlayan saha araştırması sürecinde dijital platformlar aracılığıyla sunulan kültür sanat içeriklerinde benzer bir yaklaşımla gerekli nitelik özelliklerinin gözlemlenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Üstelik kültür sanat hizmeti üretenlerin ülke ölçeğinde var olan kurumsal çevre içerisinde belirli standartları aşamayan benzer özellikli ve hatta bazı durumlarda taklit uygulamalara başvurdukları görülmüştür.

Bu noktada sağlıklı ve işlevsel bir sanat kültür politikası gerçekleştirebilmek için bazı politika önerileri sunulabilir. Yerel müşterek ihtiyaçların belirlenmesinde genel programlar yerine vatandaşların taleplerine uygun etkinlikler yerine getirilmelidir. İlgili belediyenin hizmet götürdüğü yerel birim içerisindeki demografik yapıya ait profil verileri üzerinden program oluşturulması yenilikçi ve etkin bir model olarak önerilebilir. Merkezi idare ve yerel kaynaklardan aktarılan gelirlerin planlanması ve dağıtılmasında kültür-sanat alanına düşen payın artırılması temel öncelik olmalıdır. Türkiye’de kentsel reformları kent planlamacıları, tasarımcılar, sanat tarihçileri, siyasetçiler, sanatçılar, kamu yönetimi ve siyaset bilimci akademisyenlerin bir arada olduğu bir platformda gerçekleştirmek mümkündür. Bilim ve sanatın öncülüğünde, eğitilmiş ve bilinçli seçilmiş yerel yöneticiler, vatandaşların desteği ile başarılabılır. Belediyeler, kentsel koruma ve tanıtım için daha fazla eğitici bilgilendirici içerik hazırlayarak yerel kültürel değerlerin sürdürülmesine katkı sağlayabilirler. Belediyeler bünyesinde görevlendirilen sanat tarihçileri ve uzman kişilerin sorumluluğunda kent estetiğini geliştirici uygulamalara yer verilmelidir. Söz konusu uygulamalar için geleneksel yöntemlerle birlikte yerel kültürel değerlerin ön planda tutulduğu yoğun teknoloji temelli görseller kullanılmalıdır. Meydanlar, cadde ve sokaklar sanat ve kültür eserleriyle süslenmeli; kent mobilyaları, aydınlatma ışıkları, ulaşım noktaları endüstriyel estetik tasarımlarla zenginleştirilmelidir.

İçinde bulunduğumuz dönemde dünyanın tamamında yaşanan ekonomik, siyasi ve sıhhi bunalımlardan arınma noktasında kültür-sanatın dönüştürücü ve iyileştirici gücüne yatırım yapılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Ancak rasyonel karar almak adına yönetsel konumdaki idari birimlerin ihtiyaç duyduğu bazı temel referansların eksikliğinden söz edilebilir. Zira genel ve kapsayıcı bir ülke profili oluşturmak maksadıyla kısıtlı sayıda araştırma yapılmış olduğu tespit edilmiştir. Kültür-sanat için izleyici, dinleyici, katılımcı ya da sanatseverlik indeksini belirleyebilecek bilimsel metotlarla yürütülmüş bir araştırmanın mevcut bulunmaması ihtiyaç duyulan bilgilerin yetersizliği nedeniyle politika kararı almada hem merkezi hem de yerel idarenin işini zorlaştırmaktadır. Katılımın yerel değerlerin sahiplenilmesi ve kültür politikalarının sürdürülebilir nitelikte olması için önemli bir koşul olduğu bilinmektedir. Kamu hizmeti yürüten yerel yönetimlerin kültür sanat hizmetinin yanında kurumsal ya da bireysel öneriler doğrultusunda politikalar üretmesinin önemi pandemi döneminde çok daha iyi anlaşılmıştır. Kamusal yaşam üzerindeki kısıtlılıklar nedeniyle gerçekleştirilemeyen sanatsal kültürel etkinliklerin dijital mecralardan sürdürülmeye başlanması ile kentsel mekânlardan, açık hava etkinliklerinden ve salon organizasyonlarından farklı bir uygulama alanı meydana gelmiştir. Sanatın fiziksel algılanma biçimleri nedeniyle, insan algısının sanal ile gerçeklik arasında yaşadığı gerilimli ilişkiyi minimize etmek için artırılmış gerçeklik teknolojileri geliştirilmektedir. Bu alanda yürütülen çalışmalar ve güncel teknolojik yenilikler dijital hizmet sunumunda mesafe almak adına yerel yönetimler tarafından yakından takip edilmektedir.

2000'li yıllardan sonra kentsel mekânların planlanmasında bazı değerler ön plana çıkmış bulunmaktadır. Özellikle müzeler, sokak kafeleri, eski eserlerle donatılmış kütüphaneler, açık hava sergi alanları kentlerin cazip birer turizm noktası olmasında büyük öneme sahiptir. Uluslararası tanınırlığı olan yerel şahsiyetler adına kurulan müzeler ve sergi alanları ilgili alanda araştırmacılar ve yurtdışından gelen meraklılara hizmet verebilmektedir. Öte taraftan içeriği belediyeler tarafından hazırlanan basılı ve dijital bilgilendirme organlarının daha nitelikli uzmanlar ve iletişim tecrübesine sahip ehliyetli kişilerce üretilmesi önemlidir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017).

Kaynakça

- Biçer, O. H. (2020). Dijital Çağda Görsel Sanat Alanı: Mimari Mekan ve Performans. B. Kayıhan içinde, *Dijital Çağda Kitle Kültürü, Eğlence ve Sanat* (s. 243-282). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Burckhardt, T. (2019). *Doğu'da ve Batı'da Kutsal Sanat "Sanatın İlkeleri ve Yöntemleri"*. (T. Uluç, Çev.) İstanbul: İnsan Yayınları.
- Çakır, M. (2013). *Medya ve Sanat*. İstanbul: Parşömen Yayıncılık.

- Çaycı, A. (2018). *Oryantalizm Oksidentalizm ve Sanat*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Demir, İ. (2020). Dijital Çağda Ücreti Ödenmeyen Emek Ya Da Eğlenceye Gömülü Emek. B. Kayıhan içinde, *Dijital Çağda Kitle Kültürü, Eğlence ve Sanat* (s. 17-43). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Ece Aydınlık, Ö. (2020). *Pandemi Sırasında ve Sonrasında Kültür Sanat*. 10 06, 2020 tarihinde Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=OR6HfxwnroQ> adresinden alındı
- Ersoy, M. N. (2020). Sanal Müzeleri 11,5 milyon kişi ziyaret etti. (S. Gazetesi, Röportajı Yapan)
- Gielen, P. (2016). *Sanatsal Çokluğun Mirıltısı Küresel Sanat, Siyaset ve Post-Fordizm*. (A. Ulutaşı, Çev.) İstanbul: Norgunk Yayıncılık.
- Güler, B. A. (2013). *Yerel Yönetimler Liberal Açıklamalara Eleştirel Yaklaşım*. Ankara: İmge Yayınevi.
- İKSV. (2020). *Pandemi Sırasında Kültür Sanatın Birleştirici Gücü ve Alanın İhtiyaçları*. 04 28, 2020 tarihinde İKSV.org: https://www.iksv.org/i/assets/iksv/documents/Pandemi_Sirasinda_Kultur_Sanatin_Birlestirici_Gucu_ve_Alanin_Ihtiyaclari.pdf adresinden alındı
- Kayıhan, B. (2020). Sunuş. B. Kayıhan içinde, *Dijital Çağda Kitle Kültürü, Eğlence ve Sanat* (s. 7-14). Ankara: Ütopya.
- Kedik, A. (2012). Kamusal Alan ve Türkiye'de Heykelin Kamuya Açık Alanlarda Var Olma Koşulla
- Koca, F. (2020). Yeni Dönemin Adı: Kontrollü Sosyal Hayat. *Son Dakika* . Ankara: CNNTurk.
- Kuspit, D. (2018). *Sanatın Sonu*. (Y. Tezgiden, Çev.) İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Milliyet. (2020). *Milliyet Kültür Sanat Haberleri*. 02 14, 2021 tarihinde Milliyet.com.tr: <https://www.milliyet.com.tr/kultur-sanat/pandemi-doneminde-nostaljik-sarkilar-on-planda-6232560> adresinden alındı

- Mumcu, Y. (2020). *Kültür ve Sanatın Dijital Dönüşümü*. 11 10, 2020 tarihinde Eskişehir Net: <https://www.eskisehir.net/kultur-ve-sanatin-dijital-donusumu-makale,311.html> adresinden alındı
- Rees, M. (2020). *Koronavirüs Sonrası Dünya Nasıl Olacak?* (DW, Prodüktör, & DW) 04 28, 2020 tarihinde Made for Minds: <https://www.dw.com/tr/koronavir%C3%BCs-sonras%C4%B1-d%C3%BCnya-nas%C4%B1-olacak/a-53007573> adresinden alındı
- Ritzer, G. (2011). *Sociological Theory*. New York: Mc Graw Hill.
- Salimoğlu, M. (2020). Sefaletin Metalaştırılması: Kapitalizmin Gölgesinde Bir İyilik Hareketi Olarak Ahabap Platformu. B. Kayıhan içinde, *Dijital Çağda Kitle Kültürü, Eğlence ve Sanat* (s. 44-66). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Statista. (2021). *Global Digital Population as of October 2020*. 02 14, 2021 tarihinde Statista: <https://www.statista.com/statistics/617136/digital-population-worldwide/#:~:text=Almost%204.66%20billion%20people%20were,p ercent%20of%20total%20internet%20users.> adresinden alındı
- Taner, G. (2020). İKSV ve Pandemi Döneminde Müzik Sektörü Üzerine. (GarantiBBVA, Röportajı Yapan) İstanbul.
- Thing, T. (2021). *History*. 02 15, 2021 tarihinde the thing.net: <https://the.thing.net/about/about.html> adresinden alındı
- Topal, H. (2016). Mırıltıdan Homurdanmaya: Sanatın Yeni Bağlamı (Sunuş). P. Gielen içinde, *Sanatsal Çokluğun Mırıltısı Küresel Sanat, Siyaset ve Post-Fordizm* (A. Ulutaşlı, Çev., s. 9-14). İstanbul: Norgun
- Yurdakul, H. (2020). Gündelik Hayatın Ritmi: Dijital İletişim Çağında Müziğin Toplumsal Kodlarını Frankfurt Okulu ve Bourdieu ile Yeniden Anlamak. B. Kayıhan içinde, *Dijital Çağda Kitle Kültürü, Eğlence ve Sanat* (s. 147-192). Ankara: Ütopya Yayınevi.

Extended Abstract

Although it has come to the fore due to the coronavirus pandemics as of the end of 2019 and the beginning of 2020, internet-based distance business activities through digital platforms have been included in the plans and designs of many international companies. The coronavirus and related social constraints around the world have played a major role in accelerating the development within the framework of digital transformation. As in all sectors, the digital transformation experienced in the world of culture and

arts has not only facilitated the access of large masses to the final products produced in this field, but also led to the emergence of a rapid adaptation process.

A significant majority of the municipalities in urban areas in Turkey are established on a deep-rooted cultural environment. In addition, since these municipalities are old in terms of settlement, they have covered certain distances in terms of basic infrastructure and physical conditions. However, municipalities that are close to big cities such as Istanbul, Ankara, Izmir and responsible for smaller scaled settlements that can be considered relatively new are already busy passing some basic development stages. In the order of priorities, resource transfers for basic needs and working approaches that progress along with it are effective in shaping the future projections of these new municipalities. Moreover, even catching the current conditions for new municipalities should be considered as an important success, since the phenomena of culture and art need current reflexes with their continuous features. The existence of mass media, the exchange of information in bureaucratic processes, the effects of corporate culture across the country and the theory of institutional affinity within certain service areas show that municipal administrations that provide culture and art services are developing discourses through similar words while expressing themselves and their service areas.

Applications and projects in the economic, political, scientific, artistic and intellectual fields are also processed through the social space called the city and evaluated in terms of their results. In all of the study, an inductive research systematic has been adopted to reach the activities of the municipalities in Turkey in the field of culture and art. The historical, ideological and cultural backgrounds of the social policies that have a more objective place in terms of management science and the approaches adopted against the related field have been researched. How the local duties of municipalities have changed socially and nationally, and what factors play a role in this change are the main questions to be answered. For this purpose, the activities of the political parties representing the social political preferences in Turkey and the municipalities selected among the municipalities affiliated to them, which meet certain conditions, in the relevant field have been examined more closely. After the 2000s, it has been seen that administrative practices and policies are effective in changes by creating valid reference points for Turkey, just like the basic distinctions that determine the world agenda. In this period when a rapid consumption cycle is experienced, it has been determined that industrial, digital and cultural final products have shortened their lives in their daily functions by leaving their classical contexts. Municipalities, which are important local government units; Despite a number of problems, from the time pressure created by coming to office with elections in periods, to the fact that they do not have an established institutional culture-art perception, it is understood

that rational approaches should be adopted in order to establish a healthy culture and art climate in the local area.

Art is a social product. According to this idea, art has an ideological aspect. This ideological existence is not a situation that reflects the dominant art understanding of a ruling class and cannot exist alone in society. He criticizes the monolithic conceptualization of ideology, claiming that there will always be one or more oppositional or alternative ideologies within the social structure. Art and artistic works may represent these ideologies or they may stand against the dominant ideology with an oppositional reaction. The dominant ideology that Marxist theory speaks of is capitalism and, of course, the conditions it imposes. According to the concept of "Cultural Industry", art or artistic works such as cinema, painting or music have been turned into standard products of the culture industry, which are empty, away from aesthetic values by capitalism. With reference to the works of Adorno and Horkheimer called Dialectic of Enlightenment, the source of a long process extending to today's digital art is pointed out. The instrumentality of digital transformation is directly linked to the development of technological possibilities. Again, the contribution of digital solutions to large-scale deviations on the old habits of societies is indisputable. Readings on the concept of popular culture or mass culture can be understood more easily with the rationalization efforts of the modern understanding, which was pioneered by the Frankfurt School and started to gain ground since the 1920s. The foundations of the idea of moving away from social media and bureaucratization within the scope of today's digital transformation field have started to be laid in social life since these periods. In short, the concepts called mass or popular culture are essentially structures that are expressed as artificial and cultural industry, which is at a distance from reality, just as in the definition of the cultural space determined by the digital world. One of the main problems that this generation complains about is that the creations of stage art, which are reproduced with technological means, are open to display in global media, especially through the internet, by disregarding copyrights. The issue is beyond the perception of intergenerational in the art world, it is the perception of the change imposed by the digital world and the current manifestation of the protection of the traditional against change.